

[H. Hauch.]

virksomheder, inden loven træder i kraft. Det går dybt i et betydeligt flertal af den danske vælgerbefolknings sind og tankesæt, at den private ejendomsret bør beskyttes og sikres, og at der for det private initiativ skaffes et virkefelt for fuld udfoldelse til gavn for erhvervene og for hele samfundet. Derfor vil vælgerbefolkningen også være på vagt overfor lovgivningsmagten, når den bevæger sig på grænseområder. Grundloven bør give vælgerne plads for og tid til at give deres opfattelse tilkende på disse områder, før det er for sent.

Vi er jo allesammen enige om, at vælgerne vilje er det parlamentariske systems højeste myndighed, og det forekommer mig, at der, før grundloven forlader dette høje ting, bør gøres et forsøg på at få indføjet en bestemmelse om, at et nærmere angivet antal af rigsdagens medlemmer kan forlange, at et lovforslags ikrafttræden først sker, efter at et valg har fundet sted og forslaget påny er vedtaget af den nu valgte rigsdag.

Når man ser hen til, hvad den tyske Weimarforfatning førte ud i, fordi der ingen „bremser“ var indføjet i den, skulle det ikke på forhånd synes udelukket at komme på talefod med socialdemokratiet om at indføre bestemmelser i forfatningsforslaget i retning af det, jeg for et øjeblik siden antydede.

Jeg har næret frygt for, at det ville være vanskeligt at få det radikale venstre med til en ordning af den karakter, der her er tale om, men i den fortrinligt tilrettelagte og åndfulde tale, som det ærede medlem hr. P. N. Petersen (Røjle) holdt i går, og hvori han også henviste til Weimarforfatningen, åbnede der sig for mig et håb om, at det ikke ville være udelukket at komme i forhandling også med det radikale parti om ændringer af den karakter, som jeg her har tilladt mig at nævne.

Hele udviklingen i Tyskland med alle de rædsler, der knyttede sig til det, der skete under Hitlerregimet, og som formentlig kunne have været forhindret, hvis der havde været bremser i Weimarforfatningen, gør det naturligt at tage hele dette spørgsmål op til undersøgelse og overvejelse.

Jeg vil udtale det håb, at det høje landsting, hvis ret og pligt det er at gå til en grundig behandling af grundlovsforslaget, vil kunne nå til enighed om ændringer, der

fører til, at det bliver lettere at slippe gennem folkeafstemningens nåleøje, end det vil være, dersom forslaget vedtages uændret.

Jeg har altså opgivet håbet om, at man under den nuværende rigsdag vil være i stand til at vende tilbage til et tokammersystem, men det er mig meget magtpåliggende, at det etkammersystem, vi får, bliver af en sådan beskaffenhed, en sådan karakter, at nogle af de fordele, der kan være ved et tokammersystem, kan indføres i det foreliggende etkammerforslag. Det er ikke revolutionære ting, jeg her tænker på, men jeg tænker på, at det forhåbentlig vil være muligt, at det høje landsting kan gøre sin sidste og betydningsfulde indsats i retning af at få lavet et forslag, som bevarer noget af tokammersystemets gode ideer uden at forlade det etkammerforslag, der foreligger.

Det er naturligt for mig ved denne lejlighed at se tilbage på de snart 35 år, jeg har haft den ære at være medlem af dette høje ting. Der er ikke flere tilbage af de medlemmer, som var her i 1918, eller som kom ind i tinget dengang. Jeg føler trang til at fremhæve, at jeg både hos de medlemmer, der ikke er her mere, og hos de medlemmer, som er her i dag, har mødt megen politisk indsigt og klogskab, megen sagkundskab, megen arbejdsvilje og megen arbejdsevne. Arbejdsvilkårene har ofte været vanskelige, og dette bør ikke lades ude af betragtning, når man vil bedømme landstingets indsats i vort politiske liv. Disse spørgsmål blev også berørt her i går gennem overordentlig mange forstandige betragtninger. Iøvrigt føler jeg mig helt overbevist om, at den historiske bedømmelse af landstingets indsats gennem de svundne godt 100 år vil vise sig at blive væsentlig bedre, end man her på tærsklen til det høje landstings afskaffelse har mulighed for eller måske rettere sagt øje for at se.

Det høje landsting har haft sin særegne forhandlingsform. Den har været kortfattet, rolig og stærkt sagligt præget. Forsvinder landstinget, vil man i vort parlamentariske liv ikke mere møde denne forhandlingsform. Jeg anser det for et tab. Naturligvis vil det være en lettelse for de skiftende ministre kun at have det ene ting at forhandle med, men jeg kan i og for sig godt tænke mig, at de højtærede ministre nu og da vil komme til at savne den beroligende forhandlingsform, der altid har præget dette høje ting.